

Självreglerat lärande: Kan självreglerat lärande bidra till ökat ansvarstagande hos eleven?

Jenny Hoff

Yrkeslärare

jenny.hoff@karlstad.se

Sammanfattning

Elevernas förmåga till ansvarstagande upplever jag har försvagats, och som yrkeslärare har denna problematik fastnat i mina tankar. När jag fick möjlighet att skriva ett utvecklingsarbete på yrkeslärarprogrammet ville jag utforska området, vilket landade i att jag utformade ett arbetsområde där jag undersökte om principer för självreglerat lärande kan bidra till ett ökat ansvarstagande hos eleverna. Arbetet förankrades i litteratur som lyfter fram olika arbetssätt inom självreglerat lärande, med fokus på hur elever utvecklar förmågor som exempelvis självbedömning och självreflektion, som kan bidra till ökat ansvarstagande. Men vad innebär självreglerat lärande, och på vilket sätt skulle det kunna bidra till ett ökat ansvarstagande i studierna? Deltagare var elever på gymnasiet i årskurs tre på Hantverksprogrammet med yrkesutgång Hår och makeupstylist. De genomförde ett case innefattande styling med hår och makeup inför fotografering i både svartvitt och färg. Det handlade om arbetsuppgifter i flera steg som pågick under några veckor. Reflektionsloggar användes för att bearbeta förmågor inom självreglerat lärande. För att utröna om elevernas förståelse kan ha ökat ansvarstagandet tittade jag efter hög eller låg kvalitetsnivå inom självbedömning och självkontroll utifrån de reflektioner eleverna skrivit i sina loggböcker.

Nyckelord

självreglerat lärande, ansvarstagande, självbedömning, självreflektion, loggbok, återkoppling

Inledning

Som yrkeslärare har jag upptäckt brister i elevers förmåga till ansvarstagande. Jag menar att elever bör få hjälp med att utveckla denna förmåga under sin utbildning. De bör få strategier för att kunna ta ansvar för den kunskap som behöver tränas, och därmed utveckla precision för ändamålet. Inför yrkeslivet och i en stylists profession förväntas individen ha förmåga till ansvarstagande, och Skolverket (2020) menar att det ska öka under utbildningens gång.

I min undervisning ville jag pröva en arbetsmetod som skulle kunna stärka ett självreglerat lärande (Lauvås & Jönsson 2019; Vingsle 2017; Wiliam 2019; Wiliam & Leahy 2015) med fokus på hur eleverna använder sin egen potential i uppgifterna. Detta skulle ske genom att de fick planera och justera lärandeprocessen med stöd av eget reflektionsarbete och min återkoppling. Självreglerat lärande innebär att eleverna har förståelse för sin kunskapsförmåga och nivå (Wiliam, 2019). Jag insåg att det krävdes en rannsaking av min egen undervisning för att kunna implementera en arbetsmetod så att eleverna kunde få en rimlig möjlighet att förstå vad som förväntades av dem. Som stöd skulle eleverna använda sig av digitala reflektionsloggar, alltså dagböcker (Bjørndal, 2018), där de skulle reflektera över kunskaper och genomföranden. Att kunna justera sin yrkeskunskap i olika sammanhang menar jag är en stor del av att bli yrkesskicklig inom vår bransch. Ju längre in i utbildningen eleverna kommer, desto närmare yrkesexamen och anställningsbarhet.

Eleverna fick vägledning genom återkoppling, både i reflektionsloggarna och under arbetsprocessen. Återkoppling (Lauvås & Jönsson, 2019) innebär att få verktyg att komma vidare i sitt lärande. Jag valde aktivt att utforma inkluderande uppgifter med syfte att ge möjlighet för eleverna att ta ansvar och styra sitt lärande. Jag såg att eleverna hade svårt med ansvarstagandet, vilket delvis hänger ihop med förmåga till självbedömning (Jönsson, 2014) och låg motivation (Appelgren, 2018).

Det finns en del litteratur och forskning inom ämnet självreglerat lärande och som redovisats av bland annat Wiliam och Leahy (2015), Wiliam (2019), Lauvås och Jönsson (2019), Lundahl (2014), Vingsle (2017) och Skolverket (2020). Självreglerat lärande används i många avseenden som en del av formativ bedömning, och Lundahl (2014) skriver att det ska forma och utveckla elevens lärande. Det var viktigt för mig med en arbetsmetod som var hanterbar och som samtidigt var meningsfull för eleven eftersom jag anser att motivation bör vara en naturlig del av undervisningen, Appelgren (2018) skriver att om eleven är motiverad till uppgiften stimulerar det dem att vilja lära sig mer.

Syfte och frågeställningar

Jag valde att utforma ett arbetsområde där jag undersökte om principer för ett självreglerat lärande kunde bidra till ett ökat ansvarstagande hos eleverna och hjälpa dem utvecklas mot yrkesskicklighet och anställningsbarhet.

- Vilka principer för självreglerat lärande är lämpliga att använda?
- Hur fungerade genomförandet av arbetsområdet för självreglerat lärande?
- Bidrog arbetsområdet med självreglerat lärande till att öka elevernas förmåga till ansvarstagande?

Förankring i litteraturen

I litteraturen stötte jag på olika begrepp som blev betydelsefulla som:

- Formativ bedömning
- Självbedömning
- Ansvarstagande
- Reflektionslogg
- Återkoppling, samspel och dialog
- Motivation

I utformningen av uppgifter tog jag fasta på det som Skaalvik och Skaalvik (2016) skriver om elevens egna förväntningar på sin prestation. Dessa förväntningar kan bero på uppgift, tidsram, stöd som ges och samband i klassrummet. I ämnet *Hantverk* (Skolverket, 2011) betonas att undervisningen ska lyfta fram och stärka eleverna inom initiativförmåga, självständighet och personligt ansvarstagande. Dessa delar gav mitt utvecklingsarbete ramar till förbättring av undervisningen. Lauvås och Jönsson (2019) skriver om betydelsen av återkoppling i olika former samt om vikten av att göra eleverna delaktiga. Detta liknar den formativa bedömning som Lauvås och Jönsson (2018), Lundahl (2014), Wiliam (2019) samt Wiliam och Leahy (2015) beskriver. Vingsle (2017) betonar att eleverna ska få chans att vara aktiva i sitt eget lärande, vilket jag tog med mig i arbetet.

Metod, resultat och utvärdering

Dimenäs (2007) och Bjørndal (2018) visar olika exempel på hur man kan mäta om arbetsmetoden nått sitt syfte. Jag valde att *analysera* elevernas reflektionsloggar. Vid denna tidpunkt var eleverna nära examen och hade arbetslivet inom räckhåll, vilket

stärkte min tro på att självreglerat lärande och ansvarstagande skulle bli ännu mer angeläget för dem.

Reflektionsloggen var elevernas stöd genom hela arbetet och var tänkt att ge stöd till deras utveckling av självreglering inför, under och efter arbetsprocessen. De besvarade frågor som inriktas på om de utvecklat förmågan att ta egna beslut samt om de fått förståelse för sin egen kunskapsnivå i förhållande till det aktuellt arbetsområde. Jag tittade efter kvaliteter som kunde urskiljas i elevernas sätt att planera, justera och strukturera sin yrkeskunskap inför de stötar som skulle genomföras. Jag valde att systematiskt bearbeta loggarna på gruppnivå, i syfte att urskilja olika kvaliteter utifrån två olika kategorier:

- Aktivt styrande av det egna lärandet: Självkontroll och uppgiftsanalys
- Självreflektion och självbedömning

Planering

Utformningen av uppgifter är kärnan för lyckas, betonar Lauvås och Jönsson (2019). Min önskan var att eleverna skulle känna delaktighet genom att aktivt reflektera över vad som gjorts. Med verklighetsbaserade uppgifter, vanligt förekommande tekniker samt egna förkunskaper fick eleverna en rimlig chans att öka sitt ansvarstagande. Som lärare ville jag aktivera eleverna som ägare av sitt eget lärande (William & Leahy, 2015). Eleverna fick jobba utifrån självregleringscykeln: *eftertänksambetsfasen, genomförandefasen, självreflektionsfasen* (Vingsle, 2017). För att hitta evidens för att eleverna ökat sitt ansvarstagande behövde jag skapa ett case över tid, det vill säga ett projekt där flera moment inom yrkeskunskapen ska genomföras och bearbetas. Detta resulterade i nio lektionstillfällen.

Utvärdering och kritisk granskning

Av min analys framkom det att de allra flesta tog stöd av den reflektion som gjorts inför kommande moment och därmed ökade chansen att utveckla ett större ansvarstagande. Den främsta utvecklingen var att arbetet gav dem stöd att utveckla självreglering och så småningom ta större ansvar.

Det några aspekter som jag vill nämna eftersom de varit framgångsrika under utvecklingsarbetet: Genom mina analyser har jag sett hur reflektionsloggarna bidragit till ökad aktivitet och fått eleverna att bli ägare av sitt eget lärande på ett sätt som liknar formativ bedömning (William & Leahy, 2015). Återkoppling i den formen har bidragit till att eleverna har tränats i att ge sig själva feedback, och de har dessutom fått mitt stöd

under processen. Mitt och elevernas samspel är en grundförutsättning för elevernas inläring. Motivationen hos eleverna har oftast varit god, och i undervisningen har jag upplevt nyfikenhet och stimulans till utveckling. Som Vingsle (2017) skriver hör motivation och självreglering ihop. Det kan jag verkligen gå i god för, och nu har jag sett hur viktig motivationen inför en uppgift är för att det ska bli ett bra resultat. Genomförandefasen (Vingsle, 2017) är den del i styllingen då allt ska falla på plats, och när det är skarpt läge har det gjort att elevernas prestationsnivå höjts.

Ovanstående aspekter har bidragit till ökat ansvarstagande hos eleverna som grupp, men med facit i hand hade det också varit intressant att titta på resultatet för varje elev och att analysera det på individnivå. Reflektionsloggarna har varit givande för elevernas förmåga till självreglerat lärande. Det har även gett positiv effekt på deras gymnasiearbete, då eleverna förväntas jobba en hel del självständigt och ska ta stort ansvar.

Det är betydelsefullt för elevernas utveckling att de tro på sin egen potential, och jag menar att det är av stor nytta för eleverna, oavsett uppgift. På yrkesutbildningar färdighetstränas eleven inför yrkeslivet. Arbetsgivare förväntar sig ansvarstagande, och därför behöver eleverna få möjlighet att öva.

Jag upptäckte brister i elevernas strävan mot målet, och det är något som jag tar med mig när jag ska introducera nya uppgifter. Det blev tydligt hur vissa elever inte tog in all information och det innebär att jag bör reglera tempot i undervisningen. Det var intressant att se hur eleverna vågade utmana sig själva och ta större initiativ. När jag tittade närmare på om eleverna förstod vad som förväntas av dem och vad som skulle göras såg jag att vissa elever hade svårare att ta vara på tidigare kunskaper. Jag tänker fortsätta aktivera eleverna och lära dem att ta ansvar för sitt eget lärande. Jag är helt övertygad om att det kommer att gynna eleverna både under utbildningen och i deras framtida yrkesliv.

Efter granskningen såg jag att återkoppling på olika nivåer kan leda till att elever får fler möjligheter i sitt lärande, och som lärare behöver man ibland ta klivet tillbaka och låta eleverna styra sitt eget lärande. Jag insåg också hur viktigt det är att initiativförmågan och ansvarstagandet tränas om och om igen. Det är viktigt med en tillåtande undervisningsmiljö där eleverna får självbedöma sitt eget genomförande. Jag har insett att jag redan tillämpar flera av principerna i min undervisning, men för eleverna har de antagligen inte varit tydligt angivna. Jag tror att verbala loggar, det vill säga inspelade loggar där yrkeskunnande och yrkesspråket tränas, kan vara ett utvecklingsområde i min fortsatta undervisning.

Jag valde att analysera loggarna på gruppnivå, men jag är nyfiken på hur resultatet hade blivit om jag analyserat dem på individnivå. Så här i efterhand hade det varit spännande att se om den enskilde eleven hade lyckats öka sitt ansvarstagande på en så kort tid. Tveksamheten till att detta skulle vara möjligt på individnivå var å andra sidan anledningen till att jag valde att analysera på gruppnivå.

Referenser

- Appelgren, A. (2018). Motiverad- feedback, mindset och vilja att utvecklas. Natur & Kultur.
- Bjørndal, C. R. P. (2018). Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisningen och handledning. Liber AB.
- Dimenäs, J. (Red.) (2007). Lära till lärare. Att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik. Liber AB.
- Jönsson, A. (2012). Lärande bedömning. Gleerups Utbildning AB.
- Lauvås, P & Jönsson, A (2019). Ren formativ bedömning, en ny bedömningspraktik. Studentlitteratur AB.
- Lundahl, C. (2017). Om bedömning - att veta vad andra vet. I U.P.Lundgren, R, Säljö & C, Liberg (Red.), Lärande, Skola, Bildning grundbok för lärare. Natur & Kultur.
- Lundahl, C. (2014). Bedömning för lärande (2.Uppl.). Studentlitteratur AB.
- Skaalvik, M. E & Skaalvik, S. (2016). Motivation och lärande (2. Uppl.). Natur & Kultur.
- Skolverket (2011). Undervisning, gymnasieskola, läroplan, program, ämne. Skolverket. <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/ame?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHAV%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor2>
- Skolverket (2020). Skolutveckling, Forskning och utvärdering. Självständighet kräver att eleverna lär sig hur man lär sig. Skolverket. Hämtad 2021-01-22. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/sjalvstandighet-kraver-att-elever-lar-sig-hur-man-lar-sig>
- Skolverket (2020). *Systematiska kvalitetsarbetet- hur fungerar det?* Skolverket. Hämtad 2021-01-28 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete-i-skola-och-forskola>
- Vingsle, C (2017). Formativ bedömning och självreglerat lärande: Vad behöver vi för att få det att hända?. [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. DiVA. <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1096029/FULLTEXT01.pdf>
- Wiliam, D. (2019). Att följa lärande-formativ bedömning i praktiken. Studentlitteratur AB
- Wiliam, D. & Leahy, S. (2015). Handbok i formativ bedömning, strategier och praktiska tekniker. Natur & Kultur.